

قواعد فقہیہ

جلد اول

تألیف:

آیت اللہ دکتور سید محمد موسوی بجنوردی

مجمع علمی و فرهنگی مجد

موسوی بجنوردی، محمد، ۱۳۲۵ -

قواعد فقهیه / تألیف سید محمد موسوی بجنوردی؛ - تهران: مجد.

ISBN: 964-7820-77-1 (جلد اول)

ISBN: 964-7820-80-1 (دوره)

فهرست نویسی براساس اطلاعات قیفا.

۱. فقه - قواعد ۲. اصول فقه شیعه. الف. مجد. ب. عنوان.

۲۹۷/۳۲۴

BP۱۶۹/۵/م ۸ ق ۹

کتابخانه ملی ایران

م ۵۰۲۷۶۵

قواعد فقهیه

جلد اول

آیت الله دکتر سید محمد موسوی بجنوردی

انتشارات مجد

چاپ اول: ۱۳۸۵ تعداد: ۲۰۰۰ نسخه

حق چاپ محفوظ و منحصر به «مجد» است.

دفتر مرکزی:

تهران، میدان انقلاب، ابتدای خیابان ۱۲ فروردین، پلاک ۱۰، طبقه دوم

تلفن: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۹۰۹۹۸ - ۶۶۴۹۵۰۸۴۱ دورنگار:

شابک: ۹۶۴-۷۸۲۰-۷۷-۱

ISBN: 964-7820-77-1

نمایشگاه دائمی کتابهای حقوقی و قانون در دفتر مرکزی «مجد»

www.majdpub.com

E-mail: info@majdpub.com

فهرست مطالب

قاعدة اتلاف	۱۱
۱ - مدارك قاعدة	۱۱
۲ - مقصود و هدف قاعدة اتلاف	۱۴
۳ - موارد تطبيق قاعدة اتلاف	۱۷
قاعدة احسان	۳۲
۱ - مدارك و مستندات قاعدة	۳۲
۲ - مقدار دلالت قاعدة	۳۷
۳ - نسبت قاعدة با ادلة مجهول المال و لقطه	۳۹
قاعدة اصاله الصحة	۴۲
۱ - مدارك و مستندات قاعدة	۴۳
۲ - مقصود از صحت	۴۴
۳ - جريان قاعدة	۴۵
۴ - آیا اصاله الصحة اصل تنزیلی است؟	۴۹
۵ - تعارض اصل صحت با استصحاب موضوعیه	۵۰
قاعدة اصاله اللزوم	۵۲
مستندات و مدارك قاعدة	۶۰
الف. بنای عقلا	۶۰
۱ - خيار مجلس	۶۲
۲ - خيار حيوان	۶۲
۳ - سایر خيارات	۶۲
ب. سنت	۶۸

۲۵	قاعدة اقدام
۷۵	۱- مراد از قاعدة اقدام
۷۷	۲- مدارک و مستندات قاعدة اقدام
۸۰	۳- نسبت قاعدة اقدام با قاعدة وعلى اليد ما أخذت حتى تؤديه
۸۲	۴- موارد تطبيق قاعدة اقدام
۹۳	قاعدة الاسلام يجب ما قبله
۹۳	۱- مدارک و مستندات قاعدة
۹۴	۲ و ۳- مقدار دلالت و موارد تطبيق قاعدة
۹۷	خلاصه بحث
۹۹	قاعدة الشرط الفاسد ليس بمفسد للعقد
۹۹	الف. اقوال فقها
۱۰۰	ب. مقصود از شرط
۱۰۰	۱- شرط فاسد واجب الوفاء نیست
۱۰۱	۲- اثبات شرط فاسد غير ممنوع، شرعاً مستحب است
۱۰۱	۳- تعيين محل نزاع
۱۰۲	۴- مدارک و مستندات قاعدة
۱۰۴	۵- ادله منكرين قاعدة
۱۰۷	۶- تنبيهات قاعدة
۱۰۹	۷- موارد تطبيق قاعدة
۱۱۰	قاعدة المغرور يرجع الى من غره
۱۱۰	۱- مدارک و مستندات قاعدة
۱۱۸	۲- دلالت قاعدة
۱۲۰	۳- موارد تطبيق قاعدة

قاعدهٔ تحذیر ۱۲۴

۱- مدارک و مستندات قاعده ۱۲۵

۲- شرایط، حیطة و قلمرو اعمال قاعده ۱۲۶

۳- موارد تطبیق قاعده ۱۲۸

قاعدهٔ تدراء الحدود بالشبهات ۱۳۳

۱- مدارک و مستندات قاعده ۱۳۳

۲- دلالت قاعده ۱۳۷

۳- ملاک در عروض شبهه ۱۳۸

۴- دامنهٔ شمول قاعده ۱۴۰

قاعدهٔ عدم ضمان الامین

۱- مدارک و اسناد قاعده ۱۴۳

۲- مراد از قاعده ۱۴۶

۳- مراد از تعدی و تفريط ۱۴۷

۴- تعریف و مبانی مسئولیت مدنی ۱۴۹

۵- اشکالات وارد بر عمومیت قاعدهٔ عدم ضمان الامین و پاسخ آنها ... ۱۶۲

۶- موارد تطبیق قاعده ۱۶۵

قاعدهٔ قرعة ۱۶۷

۱- مستندات و مدارک قاعدهٔ قرعة ۱۶۷

۲- میزان دلالت قاعدهٔ قرعة ۱۷۴

۳- قاعدهٔ قرعة اصل است یا اماره؟ ۱۸۰

قاعدهٔ لا ضرر و لا ضرار ۱۸۸

۱- مدارک و مستندات قاعده ۱۸۸

- ۲ - دلالت قاعده ۱۹۰
- ۳ - تنبیهات ۱۹۶

قاعدهٔ لوٲ ۲۰۳

- ۱ - تاریخچه قسامه ۲۰۴
- ۲ - مدارک و مستندات قاعده ۲۰۷
- ۳ - اعتبار لوٲ در قسامه ۲۰۹
- ۴ - کیفیت قسامه ۲۱۱
- ۵ - کمیت قسامه ۲۱۲
- ۶ - ثبوت قسامه در اعضا ۲۱۷
- ۷ - قسامهٔ کافر ۲۱۸

قاعدهٔ کل مبیع تلف قبل قبضه فهو من مال بایعه ۲۲۰

- ۱ - مدارک و مستندات قاعده ۲۲۱
- ۲ - مقدار دلالت قاعده ۲۲۶

قاعدهٔ ما یضمن بصحیحه یضمن بفاسده ۲۴۰

- ۱ - مدارک و مستندات قاعده ۲۴۰
- ۲ - مقدار دلالت قاعده ۲۴۴
- ۳ - موارد تطبیق قاعده ۲۴۶

قاعدهٔ من ملک شیئاً ملک الاقرار به ۲۵۰

- مقدمه ۲۵۰
- ۱ - مسألهٔ اصولی یا قاعدهٔ فقهی؟ ۲۵۰
- ۲ - قاعدهٔ من ملک و قاعدهٔ اقرار العقلاء ۲۵۲
- ۳ - دلایل تمسک به قاعدهٔ من ملک ۲۵۵
- ۴ - مراد قاعدهٔ من ملک ۲۵۶

۵- اجرای قاعده	۲۵۸
----------------------	-----

قاعده نفی السبیل

۱- مدارک و مستندات قاعده	۲۶۰
۲- دلالت و مضمون قاعده	۲۶۶
۳- موارد تطبیق قاعده	۲۶۷

قاعده نفی عسر و حرج

۱- مدارک و مستندات قاعده	۲۷۲
۲- دلالت قاعده	۲۷۵
۳- تنبیهات قاعده	۲۷۵
۴- موارد تطبیق قاعده	۲۷۸

قاعده ید

۱- مستندات و مدارک قاعده	۲۸۴
۲- میزان دلالت قاعده و موارد تطبیق آن	۲۸۷
۳- قاعده ید از امارات و طرق است یا از اصول تنزیلیه؟	۲۹۷
۴- تعارض قاعده ید با سایر امارات و طرق و اصول	۲۹۸
۵- تعدد ایادی و اماریت آنها	۲۹۹
۶- ید و ضمان	۲۹۹
خاتمه	۳۰۰

پیشگفتار

در دنیای کنونی، پایه‌های بنیادین علوم از اهمیت بسزایی برخوردارند. یکی از این علوم، رشته فقه به عنوان شاخه‌ای از علوم اسلامی است که سراسر زندگی دینی انسان را از بدو تولد تا به هنگام مرگ فرا می‌گیرد و از این روی است که جهت تحقق هر چه بیشتر این علم بایستی به فراگیری دیگر علوم مرتبط از جمله علم قواعد فقه پرداخت.

قواعد فقه، زیربنای فقه و حقوق اسلامی را تشکیل می‌دهد که با شناخت آن، دانشجویان توانایی بالایی پیدا می‌کنند تا در فقه و حقوق اسلامی، بینش قابل توجهی داشته باشند که این امر در جهت رسیدن به مرحله استنباط و درک مسائل فقهی دارای اهمیت فوق العاده‌ای است و نیز به آموخته‌های آنان نظم خاصی بخشیده و دایره قدرت استدلال و تجزیه و تحلیل فقهی و حقوقی‌شان را وسعت می‌دهد.

از سوی دیگر شناخت دقیق قواعد مهم و بنیادین فقه، تربیت حقوقدانان صاحب رأی، قانونگذاران متبحر و بالا رفتن طراز علمی جامعه را در ابعاد تخصصی فقه و حقوق برای پاسخگویی به سؤالات مرتبط، در پی خواهد داشت.

لذا بر آن شدیم که در مجموعه‌ای دو جلدی نظریات و نوشته‌های بی‌بدیل مؤلف و استاد معظم حضرت آیت الله سید محمد موسوی بجنوردی (دام ظلّه) - فرزند خلف مؤلف نامدار القواعد الفقهیه آیت الله العظمی سید میرزا حسن بجنوری (قدس سره) - را منعکس کرده و در حدّ وسع خویش از عطش فزاینده جامعه فقهی و حقوقی کشورمان کاسته و پاسخی مناسب و درخور شأن صاحبان علم و معرفت ارائه دهیم.

در پایان از تمامی عزیزان فعال و زحمت کش در عرصه علم و دانش بخصوص آقای ابوالفضل احمدزاده که مقابله متن این دو مجموعه را بر عهده داشته و از دیگر همکاران خدوم نهایت تقدیر و تشکر را داشته و آرزوی مجد و عظمت ایران اسلامی را بیش از پیش از درگاه حضرت احدیت خواستاریم.

سید عباس حسینی نیک

مدیر مسئول مجمع علمی و فرهنگی مجد